

متن و ترجمه‌ی

اصول کافی

ثقة الاسلام
محمد بن یعقوب کلینی
(۳۲۹ق)

ترجمه: موسسه فرهنگی شمس الضحی

@kafilearn

کتاب فضل العلم

باب اوصاف عالم

۱- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى الْعَطَّارُ، عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى، عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ، عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ وَهَبٍ، قَالَ سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ يَقُولُ: اظْلُبُوا الْعِلْمَ، وَتَزَيَّنُوا مَعَهُ بِالْحِلْمِ وَالْوَقَارِ، وَتَوَاضَعُوا لِمَنْ تَعَلَّمُونَهُ الْعِلْمَ، وَتَوَاضَعُوا لِمَنْ طَلَبْتُمْ مِنْهُ الْعِلْمَ، وَلَا تَكُونُوا عُلَمَاءَ جَبَّارِينَ فَيَذْهَبَ بَاطِلُكُمْ بِحَقِّكُمْ.

معاویة بن وهب گوید شنیدم امام صادق علیه السلام می فرمودند: به دنبال علم روید، و خود را به همراه آن با صبر و وقار بیارایید، و نسبت به کسی که به او علم می آموزید فروتن باشید، و نسبت به کسی که از او علم فرا می گیرید تواضع کنید، و دانشمند زورگو نباشید که [رفتار] باطل شما [سخن] حقتان را از بین می برد.

۲- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى، عَنْ يُونُسَ، عَنْ حَمَّادِ بْنِ عُثْمَانَ، عَنِ الْحَارِثِ بْنِ الْمُغِيرَةِ النَّصْرِيِّ، عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ: فِي قَوْلِ اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ (إِنَّمَا يُجِشِّي اللَّهُ مِنْ عِبَادِهِ الْعُلَمَاءُ)، قَالَ: يَعْنِي بِالْعُلَمَاءِ مَنْ صَدَّقَ فِعْلُهُ قَوْلُهُ. وَ مَنْ لَمْ يُصَدِّقْ فِعْلُهُ قَوْلُهُ فَلَيْسَ بِعَالِمٍ.

از امام صادق علیه السلام در خصوص آیهی (تنها از میان بندگان، علما هستند که از خدا می ترسند) نقل شده است که فرمودند: منظور از عالم کسی است که عملش، سخنش را تأیید کند. و کسی که عمل او با سخنش یکی نیست، عالم نمی باشد.

۳- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا، عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ الْبَرْقِيِّ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ مِهْرَانَ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْقَمَاطِ، عَنِ الْحُلِيِّ، عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ: قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: أَلَا

أَخْبِرْكُمْ بِالْفَقِيهِ حَقَّ الْفَقِيهِ؟ مَنْ لَمْ يُقْنِطِ النَّاسَ مِنْ رَحْمَةِ اللَّهِ، وَلَمْ يُؤْمِنْهُمْ مِنْ عَذَابِ اللَّهِ، وَلَمْ يُرَخِّصْ لَهُمْ فِي مَعَاصِي اللَّهِ، وَلَمْ يَتْرُكِ الْقُرْآنَ رَغْبَةً عَنْهُ إِلَى غَيْرِهِ. أَلَا لَا خَيْرَ فِي عِلْمٍ لَيْسَ فِيهِ تَفَهُّمٌ. أَلَا لَا خَيْرَ فِي قِرَاءَةٍ لَيْسَ فِيهَا تَدَبُّرٌ. أَلَا لَا خَيْرَ فِي عِبَادَةٍ لَيْسَ فِيهَا تَفَكُّرٌ. وَفِي رِوَايَةٍ أُخْرَى: أَلَا لَا خَيْرَ فِي عِلْمٍ لَيْسَ فِيهِ تَفَهُّمٌ. أَلَا لَا خَيْرَ فِي قِرَاءَةٍ لَيْسَ فِيهَا تَدَبُّرٌ. أَلَا لَا خَيْرَ فِي عِبَادَةٍ لَا فِقْهَ فِيهَا. أَلَا لَا خَيْرَ فِي نُسُكٍ لَا وَرَعَ فِيهِ.

از امام صادق از امیرالمؤمنین علیهما السّلام نقل شده است که فرمودند: آیا شما را با فقیه واقعی آشنا نسازم؟ او کسی است که مردم را از رحمت خدا ناامید نمی‌کند، و نسبت به عذاب خدا ایمن نمی‌گرداند، و به آنان جواز معصیت نمی‌دهد، و قرآن را به دلیل بی‌رغبتی به آن و میل به چیز دیگری رها نمی‌سازد. بدانید در علمی که در آن فهم نباشد خیری نیست. بدانید در قرائتی که در آن تدبّر نباشد خیری نیست. بدانید در عبادتی که در آن تفکّر نباشد خیری نیست.

در روایت دیگری فرمودند: بدانید در علمی که در آن فهم نباشد خیری نیست. بدانید در قرائتی که در آن تدبّر نباشد خیری نیست. بدانید در عبادتی که در آن فهم عمیق نباشد خیری نیست. بدانید در مناسکی که در آن پرهیز نباشد خیری نیست.

۱- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى، عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ عِيسَى، وَ مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ، عَنِ الْفَضْلِ بْنِ شَاذَانَ النَّيْسَابُورِيِّ، جَمِيعاً عَنْ صَفْوَانَ بْنِ يَحْيَى، عَنْ أَبِي الْحَسَنِ الرِّضَا عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ: إِنَّ مِنْ عِلَامَاتِ الْفَقْهِ الْحِلْمَ وَالصَّمْتَ.

از امام رضا علیه السّلام نقل شده است که فرمودند: از نشانه‌های فقیه بردباری و سکوت است.

۲- أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ الْبَرْقِيِّ، عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِهِ رَفَعَهُ قَالَ: قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: لَا يَكُونُ السَّفَهُ وَالْغُرَّةُ فِي قَلْبِ الْعَالِمِ.

از امیرالمؤمنین علیه السّلام نقل شده است که فرمودند: بی‌خردی و غرور در دل عالم جای ندارد.

۶- وَ بِهِذَا الْإِسْنَادِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِنَانٍ رَفَعَهُ قَالَ: قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ عَلَيْهِ السَّلَامُ يَا مَعْشَرَ الْخَوَارِئِينَ، لِي إِلَيْكُمْ حَاجَةٌ أَفْضُوها لِي. قَالُوا: قُضِيَتْ حَاجَتُكَ يَا رُوحَ اللَّهِ! فَقَامَ فَعَسَلَ أَقْدَامَهُمْ. فَقَالُوا: كُنَّا نَحْنُ أَحَقُّ بِهِذَا يَا رُوحَ اللَّهِ! فَقَالَ: إِنَّ أَحَقَّ النَّاسِ بِالْخِدْمَةِ الْعَالَمِ، إِنَّمَا تَوَاضَعْتُ هَكَذَا لِكَيْمَا تَتَوَاضَعُوا بَعْدِي فِي النَّاسِ كَتَوَاضَعِي لَكُمْ. ثُمَّ قَالَ عِيسَى عَلَيْهِ السَّلَامُ: بِالتَّوَاضُعِ تُعَمَّرُ الْحِكْمَةُ لَا بِالتَّكَبُّرِ، وَ كَذَلِكَ فِي السَّهْلِ يَنْبُتُ الزَّرْعُ لَا فِي الْجَبَلِ.

عیسی بن مریم فرمود: ای جماعت خواریون، من از شما درخواستی دارم که [می‌خواهم] آن را اجابت کنید. آنان گفتند: ای روح الله هر چه خواهی اجابت گردد. سپس ایشان ایستاد و پاهای آنان را شست. آنان گفتند: ما به این کار شایسته‌تریم. ایشان فرمود: عالم شایسته‌ترین مردم برای خدمت کردن است. من این چنین فروتنی کردم تنها برای این که شما نیز بعد از من در میان مردم، مانند این تواضعی که نسبت به شما کردم، نسبت به آنان تواضع کنید. سپس عیسی فرمود: حکمت با فروتنی است که آباد می‌گردد نه با تکبر، همچون گیاه که در زمین نرم می‌روید نه در کوه سخت.

۷- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ مَعْبُدٍ، عَمَّنْ ذَكَرَهُ، عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ وَهْبٍ، عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ: كَانَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عَلَيْهِ السَّلَامُ يَقُولُ: يَا طَالِبَ الْعِلْمِ، إِنَّ لِلْعَالَمِ ثَلَاثَ عَلَامَاتٍ: الْعِلْمُ وَ الْحِلْمُ وَ الصَّمْتُ. وَ لِلْمُتَكَلِّفِ ثَلَاثَ عَلَامَاتٍ: يُنَازِعُ مَنْ فَوْقَهُ بِالْمَعْصِيَةِ، وَ يَظْلِمُ مَنْ دُونَهُ بِالْعَلْبَةِ، وَ يُظَاهِرُ الظَّلْمَةَ.

امام صادق فرمودند که امیرالمؤمنین علیهما السَّلَام می‌فرمودند: ای کسی که به دنبال علم هستی، عالم سه نشانه دارد: علم و بردباری و سکوت. و عالم‌نما نیز سه نشانه دارد: با نافرمانی با بالادست خود کشمکش دارد، با قلدری به زیردست خویش ظلم می‌کند، و از ستمکاران پشتیبانی می‌کند.